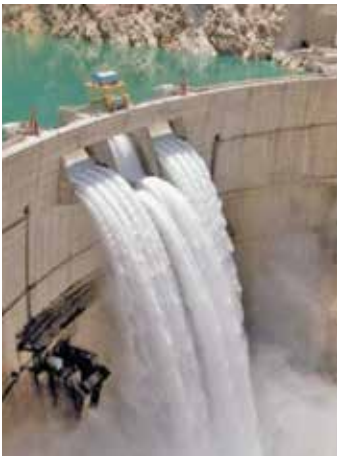

بهران آب خوزستان؛ از حرف تا عمل

عطیه لباف / بحران آبی خوزستان، این روزها مردم و تمام ارگان‌ها و نهادها را پای کار آورده است و بسیجی را شکل داده که به هر طریق به دنبال حل این تنش هستند. اما این بحران از کجا آب می‌خورد؟ مسئولان برای رفع آن چه کارهایی انجام داده‌اند و چه کارهایی باقی مانده است؟ آیا عامل اصلی آن

برنامه عملیاتی سال ۱۴۰۰ در بخش آب و فاضلاب خوزستان

یکی از مسائل خوزستان به آب شرب و بهداشتی آن برمی‌گردد که در کنار چالش فاضلاب به یک موضوع مهم و حتی یک گره کور تبدیل می‌شود. البته یک مشکل فاضلاب شهرهایی مانند اهواز در حوزه آب‌های سطحی است که شهرداری مسئول آن است و باید میان شهرداری و آب و فاضلاب استان برای حل آن تعاملات کافی برقرار باشد. اما در سال ۱۴۰۰ نیز برنامه‌هایی برای این بخش آب و فاضلاب شهرها و روستاهای استان دیده شده و با ۱۰۰ درصد شدن اعتبار تخصیصی وضعیت تا اندازه‌ای بهبود خواهد یافت.

بر این اساس، برنامه عملیاتی بخش آب استان در سال جاری از قرار زیر تعیین شده است: ۱- تأمین مبلغ ۱۴۷۰ میلیارد ریال از محل مصوبه هیأت وزیران به منظور پیشگیری و رفع

تنش آبی شهرهای استان خوزستان

۲- تکمیل عملیات اجرایی خط انتقال به طول ۱۲ کیلومتر و قطر ۲۰۰۰ میلیمتری شهر اهواز به ظرفیت ۵ مترمکعب در ثانیه از کانال

چمران تا تصفیه خانه شماره ۲

۳- تکمیل خط انتقال اتصال در به خط موجود غدیر به طول ۳۸ کیلومتر با لوله فولادی ۲۰۰۰ میلیمتری و سایر تأسیسات وابسته با برآورد ۳۵۰۰ میلیارد ریال.

۴- پیگیری اخذ مجوز ماده ۵۶ جهت ارتقای تصفیه‌خانه آب کوت امیر از ۸٫۶ به ۱۰٫۶ مترمکعب در ثانیه در طرح آبرسانی غدیر با برآورد اولیه ۳۰۰۰ میلیارد ریال.

۵- پیگیری تأمین فاینانس خارجی جهت احداث تصفیه‌خانه به ظرفیت ۳۰۰ هزار مترمکعب در روز و ۲۵۸ هزار مترمکعب مخزن ذخیره و اجرای خطوط انتقال به طول ۳۷۰ کیلومتر در طرح آبرسانی به شهرهای جنوب شرق استان با برآورد ۴۰۰ میلیون یورو

۶- تکمیل خط انتقال اصلی از شهر ایزده به باغملک با برآورد ۶۰۰ میلیارد ریال با پیشرفت فیزیکی ۴۵ درصد.

۷- تأمین مالی طرح‌های آبرسانی روستایی به تعداد ۲۲۲ روستا با جمعیت تحت پوشش ۹۵ هزار نفر به مبلغ ۲۵۰ میلیارد ریال با استفاده از تسهیلات ماده ۵۶ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت».

در بخش فاضلاب نیز در سال جاری اهداف و برنامه‌های زیر دنبال می‌شود:

۱- تأمین مالی طرح‌های فاضلاب در

۱۰ شهر (خرمشهر، آبادان، مسجدسلیمان،

اهواز، افزون بر تکمیل تصفیه‌خانه فاضلاب شرق اهواز، بهسازی و ارتقای ۱۰ باب ایستگاه پمپاژ، احداث ۱۵ باب ایستگاه پمپاژ جدید، اجرای ۸۴ کیلومتر کلکتور و خطوط اصلی و نیز ۱۱ کیلومتر خطوط ریزشی حاصل از سیلاب سال ۱۳۹۸ در حال اجراست.

-استفاده از فاینانس خارجی برای احداث ۵ تصفیه‌خانه فاضلاب در شهرهای آبادان، خرمشهر، شادگان، ماهشهر و بندر امام خمینی با اعتباری به مبلغ ۴۶ میلیون یورو و پیشرفت فیزیکی بیش از ۲۴ درصد در حال اجراست.

-شروع عملیات اجرایی احداث تصفیه‌خانه فاضلاب غرب اهواز به ظرفیت ۱۰۷ هزار مترمکعب در شبانه روز با استفاده از فاینانس خارجی به مبلغ ۴۰ میلیون یورو در سال ۱۳۹۸ و با پیشرفت فیزیکی ۸ درصد.

-فرآخوان انتخاب تأمین کنندگان مالی برای سیلاب‌های احتمالی دغدغه‌ساز می‌شود؛ استفاده از ظرفیت فاینانس داخلی (ماده ۵۶ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت) برای کمک به ۳ طرح فاضلاب در شهرهای آبادان، خرمشهر و مسجد سلیمان در سال جاری به مبلغ ۱۴ هزار میلیارد ریال با موافقت سازمان بهداشت و سایر شهرهای استان و در صورت همکاری شبکه بانکی کشور بخش عمده‌ای از مسائل فاضلاب ۳ شهر مهم یاد شده مرتفع می‌شود.

-در حال حاضر ۱۵ طرح ایجاد تأسیسات فاضلاب با هدف بهره‌مندی ۸۶/۱ میلیون نفر از خدمات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب با هزینه کرد ۲۸ هزار میلیارد ریال در حال اجرا می‌باشد. با تکمیل این طرح‌ها، جمعیت تحت پوشش فاضلاب شهری استان به ۶۶ درصد ارتقا می‌یابد.

اقدامات آبی ۸ سال اخیر برای خوزستان

گذشته از فرمول نویسی مسئولان برای برقراری توازن میان منابع و مصارف آبی استان خوزستان، یک مسأله جدی در این استان اقدامات سازه‌ای و غیر سازه‌ای است که دولت‌ها باید انجام دهند. اما سؤال اینجاست، در ۸ سال گذشته دولت چقدر در خوزستان سرمایه‌گذاری کرده است؟

آمارهای سازمان برنامه و بودجه کشور نشان می‌دهد که بودجه بخش آب و فاضلاب استان خوزستان بالاترین نسبت به سایر استان هاست و حدود دو برابر با استان بعدی فاصله دارد. ۵۰ درصد از این بودجه تخصیص داده شده و مابقی نیز بزودی تخصیص می‌یابد. معنی آن این است که مسئولان متوجه نیاز این استان به منابع مالی برای رفع مشکلات آبی بوده و چند سالی است که روی آن بیشتر تمرکز کرده‌اند.

بر اساس گزارش وزارت نیرو، در حال حاضر ۱۳ طرح آبرسانی به منظور بهبود و پایداری آبرسانی به ۸ میلیون نفر از جمعیت شهری و روستایی این استان با هزینه کرد ۴۹ هزار میلیارد ریال در حال اجراست.

در سال‌های اخیر نیز، با افتتاح ۲۵ مجتمع آبرسانی و پروژه تک روستایی با هزینه‌کرد اعتباری در حدود ۶۰۰۰ میلیارد ریال، ۱۶۴ روستا با جمعیت ۷۷ هزار نفر از آب آشامیدنی پایدار و با کیفیت بهره‌مند شده‌اند. همچنین در این استان، از سد تنظیمی آریوبرزن با حجم مخزن ۷ میلیون مترمکعب و آبگیری سد بالارود با حجم مخزن ۱۳۱ میلیون مترمکعب بهره‌برداری شده؛ ۳۶۲۰ هکتار شبکه اصلی آبیاری و زهکشی و ۳۳۷۰ هکتار تبدیل شبکه نیمه مدرن به مدرن احداث شده؛ ۸۱۷ کیلومتر خطوط انتقال آب، احداث ۳۹۵ هزار مترمکعب مخازن ذخیره، جفر و تجهیز ۱۱ حلقه چاه، اصلاح و بازسازی ۱۳۰۸ کیلومتر شبکه توزیع آب اجرا شده؛ ۳ تصفیه‌خانه آب در شهرهای آغاچاری (به ظرفیت ۹۶۰۰ مترمکعب در شبانه روز)، بهبهان (به ظرفیت ۵۰ هزار مترمکعب در شبانه روز) و ویس (به ظرفیت ۷۸۰۰ مترمکعب در شبانه روز) تکمیل و افتتاح شده است.

ادامه عملیات اجرایی طرح آبرسانی غدیر به‌عنوان بزرگ‌ترین طرح آبرسانی استان با هزینه کرد ۱۹۸۰ میلیارد ریال که با اجرای آن ظرفیت آبرسانی به شهرهای آبادان از ۵۰ به ۹۵ درصد، خرمشهر از ۴۵ به ۹۵ درصد، اهواز از ۴۰ به ۷۰ درصد و شادگان از ۳۰ به ۷۵ درصد افزایش یافته؛ از دیگر اقدامات این دولت بود است.

در همین حال توجه ویژه به استان خوزستان

کاهش بارش‌ها و لزوم بازنگری در تخصیص منابع محدود

برای بررسی دقیق وضعیت استان خوزستان لازم است که شرایط این استان از چند منظر مورد بررسی قرار بگیرد. نخست اینکه، بر اساس گزارش شرکت مدیریت منابع آب ایران، ارتفاع کل ریزش‌های جوی کشور از اول مهر تا ۳ مرداد سال آبی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بالغ بر ۱۵۰ میلیمتر بوده است. این مقدار بازنگری نسبت به میانگین دوره‌های مشابه در زمدمت (۲۳۲ میلیمتر) ۳۵ درصد کاهش و نسبت به دوره مشابه سال آبی گذشته (۳۰۶ میلیمتر) ۵۱ درصد کاهش نشان می‌دهد.

آمارها در حوضه آبریز خلیج فارس و دریای عمان که خوزستان را هم در بر می‌گیرد، نیز نامطلوب است. به طوری که بارش‌ها ۵۲ درصد نسبت به سال آبی ۱۳۹۹-۱۳۹۸ و ۴۰ درصد نسبت به متوسط ۵۲ ساله (مدت مشابه) کاهش داشته است. به این معنی که امسال خوزستان با کم آبی و خشکسالی جدی مواجه است و شرایط زمانی بحرانی‌تر می‌شود که اعداد نشان می‌دهند که در سرشاخه‌های رودهای جاری در این استان نیز امسال کاهش نزولات جوی رخ داده است. در چنین شرایطی به گفته کارشناسان کشت محصولات آبر نیابد انجام شود.

اما اقتصاد خوزستان وابستگی شدیدی به کشاورزی و دامپروری دارد. خوزستان که از حاصلخیزترین جلگه‌های جهان بوده، به سبب رودخانه‌های جاری در آن یکی از کانون‌های اصلی کشاورزی ایران محسوب می‌شده است. حالا با کاهش منابع آبی این استان، کشاورزی استان و اقتصاد بخش قابل توجهی از خانوار ساکن در آن با تنش مواجه شده است. بویژه آنکه نوع کشت در این منطقه سنتی و نیمه مکانیزه است و بعضاً محصولاتی پرآب بر مانند برنج کشت می‌شود. در این رابطه وزیر نیرو می‌گوید: «در استان خوزستان ورودی امسال سدها نسبت به سال گذشته ۱۰ میلیارد متر مکعب کمتر بوده که نشان از کاهش ۳۰ درصدی بارش‌ها در این بخش و کاهش ۴۰ درصدی در استان‌های مجاور تأمین‌کننده رودها

دارد.» رضا اردکانیان در برنامه نگاه یک با اشاره به سیلاب‌های اخیر خوزستان ادامه می‌دهد: «در کشور و منطقه ما، تغییر اقلیم به میزان زیادی به این معناست که باید آماده مواجه شدن با شرایط حدی آب و هوایی باشیم. در دولت دوازدهم، سال اول و چهارم خشک‌ترین و سال‌های دوم و سوم پربارش‌ترین سال‌ها در ۵۰ سال اخیر بود که با توجه به این شرایط باید سازه‌ها از جمله مصرف آب، الگوی کشت و روش‌های آبیاری را متناسب طراحی کرده و بسازیم.»

او تأکید می‌کند: «سال گذشته برای اولین بار در قانون بودجه ۱۴۰۰ به این موضوع پرداخت شد که در تبصره ۸ بندی آمده که کشت برنج را با شرایطی مجاز کردند که البته بدرستی آن را به شرایط آبی هر استان موکول کردند و تصمیم‌گیری و تأیید این کار را بر عهده کارگروه سازگاری با کم آبی هر استان قرار دادند. اما اتفاقی که امسال در خوزستان رخ داده این بود وقتی که رهاسازی‌ها از سد کرخه و سد در برای پایین دست و رسیدن به تالاب هور و مصارف دیگر انجام می‌شد؛ به آن میزان نمی‌رسید و یکی از دلایل آن هم برداشت‌هایی بود که در بین راه انجام می‌گرفت و مشکلاتی را ایجاد کرد.»

به گفته وزیر نیرو ۹۰ هزار هکتار از زمین‌های

خوزستان اکنون زیر کشت برنج هستند، اختیارات

امسال در حوزه کشت برنج در اختیار استان بود و

بر اساس ممنوع بودن کشت، آب را برای مصارف

دیگر اختصاص دادند.

اردکانیان با اشاره به تلاش دولت برای

برنامه‌ریزی و مدیریت شرایط خوزستان تصریح

می‌کند: «با تأکید رئیس جمهوری اعتبارات خوبی

برای سرعت دادن به طرح‌های آبی و پرداخت

باقی‌مانده خسارت‌های مردم در سیلاب گذشته و

سرعت دادن به برخی سازه‌های آبی در نظر گرفته

شد. در همین حال، جلسات خوبی با نمایندگان

و فرهیختگان استان برگزار و تصمیمات خوبی

گرفته شد که حتی در شرایط محدودیت آب که

با مشارکت خود مسئولان در استان و کشاورزان

اولویت دولت سیزدهم در مبارزه با فساد

وچید شقاقی
استاد اقتصاد
دانشگاه خوارزمی

مطالعات بانک جهانی و سازمان‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که رشد اقتصادی باثبات و پویا بدون ریشه‌کنی فساد مقذور نخواهد شد. بانک جهانی در دهه‌های گذشته برای رشد اقتصادی کشورها توصیه می‌کرد که سرمایه انسانی افزایش و تقویت شود اما اخیراً در توصیه‌های بانک جهانی شاهد بین‌المللی بر کنترل و ریشه‌کن کردن فساد متمرکز شده‌اند و این نشان می‌دهد که چقدر مبارزه با فساد برای رشد و توسعه اقتصادی کشورها مهم است که بانک جهانی و صاحب‌نظران و اقتصاددان‌های جهانی به این امر واقف شده‌اند که مهم‌تر از سرمایه انسانی و اجتماعی ریشه‌کن کردن فساد است و کشورهای ما با فساد بالا امکان رشد و توسعه اقتصادی را نخواهند داشت. پس اقتصاد سالم، اقتصادی است که بتواند ریشه‌های فساد را از بین ببرد و یک اقتصاد شفاف را عرضه کند. کشور ایران هم اگر به دنبال این است که از این مسائل و ابرچالش‌ها عبور کند قطعاً با میزان ادراک بالا که در حال حاضر مشاهده می‌شود راه به جایی نخواهد برد. در حال حاضر اقتصاد ایران طبق گزارش سازمان‌های بین‌المللی و براساس نظرسنجی‌هایی که در داخل کشور انجام می‌شود شاخص ادراک فساد آن به مراتب بالا است. در حال حاضر ما گزارشی از فساد تجربی نداریم یعنی چقدر فساد در کشور ما رخ می‌دهد اما شاخص ادراک فساد سنجش می‌شود و وضعیت ادراک فساد هم از حیث سازمان‌های بین‌المللی و هم از منظر نظرسنجی‌های داخل، کشور ما وضعیت مناسبی ندارد. این شرایط هم سرمایه اجتماعی را تضعیف می‌کند و هم سرمایه‌های انسانی را در یک اقتصاد فاسداز تلف می‌کند و همچنین سرمایه‌های فیزیکی را از بین می‌برد. لذا اگر اقتصاد ایران برای عبور از این چالش‌ها و ابرچالش‌ها به دنبال این است که از سرمایه‌های فیزیکی، اجتماعی و انسانی خود بهره‌بربرد لاجرم باید فساد را کنترل کند و با این درجه از فساد همه سرمایه‌های مالتف خواهد شد. این موضوع نیازمند عزم جدی برای ریشه‌کن کردن آن است و باید اصلاحات ساختاری در کشور اتفاق بیفتد یعنی اگر دولت سیزدهم به دنبال ریشه‌کن کردن فساد است باید دست اصلاحات ساختاری که در ادبیات جهانی هم بر آن تأکید شده است بحت کوچک‌سازی و منطقی‌سازی اندازه دولت، کاهش خالت در اقتصاد، واگذاری فعالیت‌های اقتصادی به بخش خصوصی است که در راستای اصل ۴۴ باید این اجرا شود، همچنین تحقق دولت الکترونیک و هوشمندسازی و دیجیتالی شدن اقتصاد که اینها به عنوان یک رکن مهم است. تقویت نظارت رسانه‌ها و خبرگزاری‌ها که بتوانند بر فساد مدیران ورود پیدا کنند و عملاً به رسانه‌ها قدرت داده شود که بتوانند نظارت را تقویت کنند هم نکته قابل توجه دیگری است که نباید از آن غافل شد. پس گسترش نظارت همگانی، گسترش نظارت نهادهای مدنی که مهم است و در کنار آن دیجیتالی شدن اقتصاد هم بسیار اهمیت دارد و می‌تواند شفافیت اقتصاد را گسترش بدهد. همچنین کنترل گردش مالی افراد مهم است. همه جای دنیا گردش مالی شفاف است اما در اقتصاد ایران متأسفانه گردش مالی شفاف نیست و این موجب پولشویی و فساد را ایجاد می‌کند. مقررات زدایی و حذف مقررات زائد هم از دیگر موارد مهم است.

پس تا زمانی که اصلاحات ساختاری در اقتصاد ایران اتفاق نیفتد همچنان درجه فساد بالا خواهد بود و با این میزان از فساد سرمایه‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی از بین می‌رود، و دلسردی به وجود می‌آید و بهره‌وری پایین خواهد بود، چون صنایع نباید سنگینی وزن خودشان را بر دوش بخش شرب قرار دهند. ضمن راستای ریشه‌کن کردن فساد اقتصادی است که باید برای این هدف برنامه مشخصی را آماده کند.